

ACC. N:R M. 9587:1-9.

Landskap: Småland Upptecknat av: Carl Viking
Härad: Uppvidinge, Handbores address: Furåkra, Kvåksmåla
Socken: Mighult, Kvåksmåla Berättat av: se inne i uppt!
Uppteckningsår: 1945 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Julkalappar och jultomtar. s. 1-9

L. u. F. 48.

M. 9587:

ämne: Guldklappar och Gultante.

Sagesmäu: F.d. Enkan Susanna Carlunds-
dotter, född 1800. i Hageskruu, Älgkults-
socken, Kronobergs-län. Föd 1896. i
Fröske Samnastället.

Carl Wiking sagesman och meddelare,
Född 1874 i byn Krokshult, Älgkults-
socken, Kronobergs-Län. adr: Furåkra,
or Kråksmåla.

L. u. F. 48.

UNIVERSITETETS
BOK- OCH
BIBLIOTEKSBOKIV

M. 9587: 1.

1. / Bruket att i begränsad mån giva julklappar kan spåras i våra orter sen 1800-talets förra hälft, men denna gåvoutdelning hette ej "Julklapp", den hette "Julagrant" och var endast för mindreåriga. Det var "Gudamödrarna" som på julafton gäva äpplen, nätter även karameller och många kakor åt de barn som varit till dopet. Även ingick häruti i min barndom "Julherrskap" s. v. s. Figurer bakade av vetemjöl i form av Herre, Sam, Hjort, gris eller häst m. f. När barnet varit konfirmerat upphörde denna att giva. Senna sed slöt i våra orter omkring 1910. men då vidtog småningom seden med julklappar i

Forts: sid 2.

Uppsala Universitets
Bibliotek

M. 9587:2.

2.

nutida mening. Os! Barn, som vora
ute i städerna och arbetade började
hemsända paket försedda med lack-
sigill till föräldrar och syskon. Ofta
ett stort paket till husmodren och
i detta paket gåvor till de olika fa-
miljemedlemarna. På varje gåva
var en adresslapp fästad med en
knappnål, så var det i min hemort.
Julklapparna utdeltes av husmod-
ren på julaftonskväll, när man
tärt lysen i julgranen. Fattiga för-
äldrar har fått till julklapp penning-
brev från barn i America. Nu sän-
des kaffepaket från America, som jul-
klappar, fast såmliga paket komma

Fort: sid: 3.

KUNDS UNIVERSITETS
BOKSAMMELSKAPEN

M. 9587: 3.

3. / adressaten i handa först till "kyndelt-
mässa," andra nå aldrig fram, vilket
är en följd av kriget. Obs! Se julklap-
par, som utdelades voro och ära t. ex.
strumpor, vantar, förkläden; rökpipa,
snusdosa, o. s. v. Sällan matvaror utan
till småtingar, som mest värdesatte
kakor, karameller, äpplen och nötter.
Skundom, när graven var bänd, så
utdelade mor, eller i hennes från-
varo någon ställföreträdande kvin-
na julklapparna utan omslag, men
Nu äro dom lindade med papper,
som är förteglad med lack. Vi sit-
ta ej kringan bordet, men husmod-
ren har julklapparna (obs! Ej julgåvor)
i en stor korg och lägger paketen

Forts. sid: 4.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSARKIV

M. 9587: 4.

4. / på bordet, där dom afhentas av adressaten. Inuti paketen finnes en liten lapp i varje med inskriftioner, t.ex. "Från stora syster till lillebror" eller "Från far till sin duktige Carl, ä.n.v. ä.n.v. Giffasvarna flickor, som hade tillbedjare kunde efter mörkrets inbrätt julaftonskväl finna båd ett och två paket på förestugbran. I sådant paket kunde vara en silverkedja med ett litet silverkors. Inuti paketet var en lapp på vilken lästes "Päs ditt kors med bälmad, sin beundrare N.N."

I ett annat paket kunde var ett dunsir och följande rim, "Tiden går, Herren rå, julen nu för dörren står, och min flicka klappen får, du längtar

Forts. sid: 5.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSARKIV

M. 9587:5.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

5. N. N. Obs! Så vitt vi veta har julklapp-
rim intet förekomst i andra pa-
ket än fästfolk emellan.
Hur det tungick och tillgär vid julklapp-
utdelning hos oss läs sid: 3-4! -
Så förekom enligt mormors utta-
gar i hennes ungdom en lustig
sed, att tillfäinkt bonkustru gav
sin blivande svärmor "Njärsträd"
Vi veta huru nödvändigt det var
för 100. år, eller längre tillbaka, att en
allmogeflicka kunde spinna och
väva. De flesta textilier måste till-
verkas i hemmen. Om en flicka ej kun-
de väva, spinna och sticka för hand,
ansågs hon oduglig till bandkustru.

Forts. sid: 6.

M. 9587:6.

6.) Om en flicka saknade knuten i dessa
nödvändiga arbeten, så hette det, "Va
ska han lägga rejte när ej säm & med
Lappsagis för; ha skal ju intet spin-
na en tråanne mycket mera då vä-
va & sy ej skjorta åt Gobben sin." Obs!
Den flicka, som intet ville heta "Lapps-
gås" spann ett stort mystan linnetråd
och gav den blivande svärmadren
i "Nyårsgåva" (= en nyårsklapp.) Och hände
kunde att fästmannen fick en vit,
fin, läpptskjorta; vartill flickan spun-
nit garnet, vävt och sytt den för hand.
Obs! Setta meddelande liksom i förbi-
farten, gagnar det intet, så skadar
det intet heller. —

Forts. sid. 7.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSARKIV

M. 9587:7

Seden med julbontar är intet mye-
ken i våra orter. Jag såg de första
julbontarna för cirka 19. år sedan.
Det var lärerinnor från Kråksmåla
och flickor ur "Kyrkliga ungdoms-
kretsen." Som köpte sig masker och
sydde sig kostymer, så som säga
ut, som teckning N:1 visar. Träskor
köpte jag åt dem hos en nu död
fräskmakare "Johan Löw på Sjö-
fällan. Varifrån dem fått motiven
till sina bontekostymer vet jag ej.
På ryggen bura dem var sin gro-
va säck i vilken var många paket.
I dessa voro äpplen, äppelriner, kon-
fekt, pepparkakor, strumpor, vantar
förkläden m. m. Även en s. kroning till

Fortf. sid: 8.

LUNDS UNIVERSITETS
BOKMUSEUMSARKIV

M. 9587:8.

8.) barnrika, fattiga familjer. Efter mörkrets inbrätt julaftonskväll gingo bonarna ur hus och in i hus och frågade "Finnes här snälla barn?" Barnen svarade, "Vi ä snälla allihop, & snällare ska vi bli!" Så fingo dom var sitt paket av bonarna. —

Hos oss förekommer ej "Julbocken." Obs! Endast bockar av slagträskad råghalm varifrån vi fått motivet från Skansen, Stockholm; men vi tillverkar våra julbockar avsvärt större. Obs! Vi veta icke om några utklädda

"Julaspöken."

Bruket av jul och Nyårskort började finnas hos oss redan i början av 1900.
Tunåkra, ^{nr} Kråksmåla den 15/1 - 1945.

C. W. ... 96

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSMUSEUM

M. 9587:9.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

N° 1. En Giltamte från
Präksmåla.